

(GELD) STRESS

WIE ZIJN WIJ?

Emine Alp

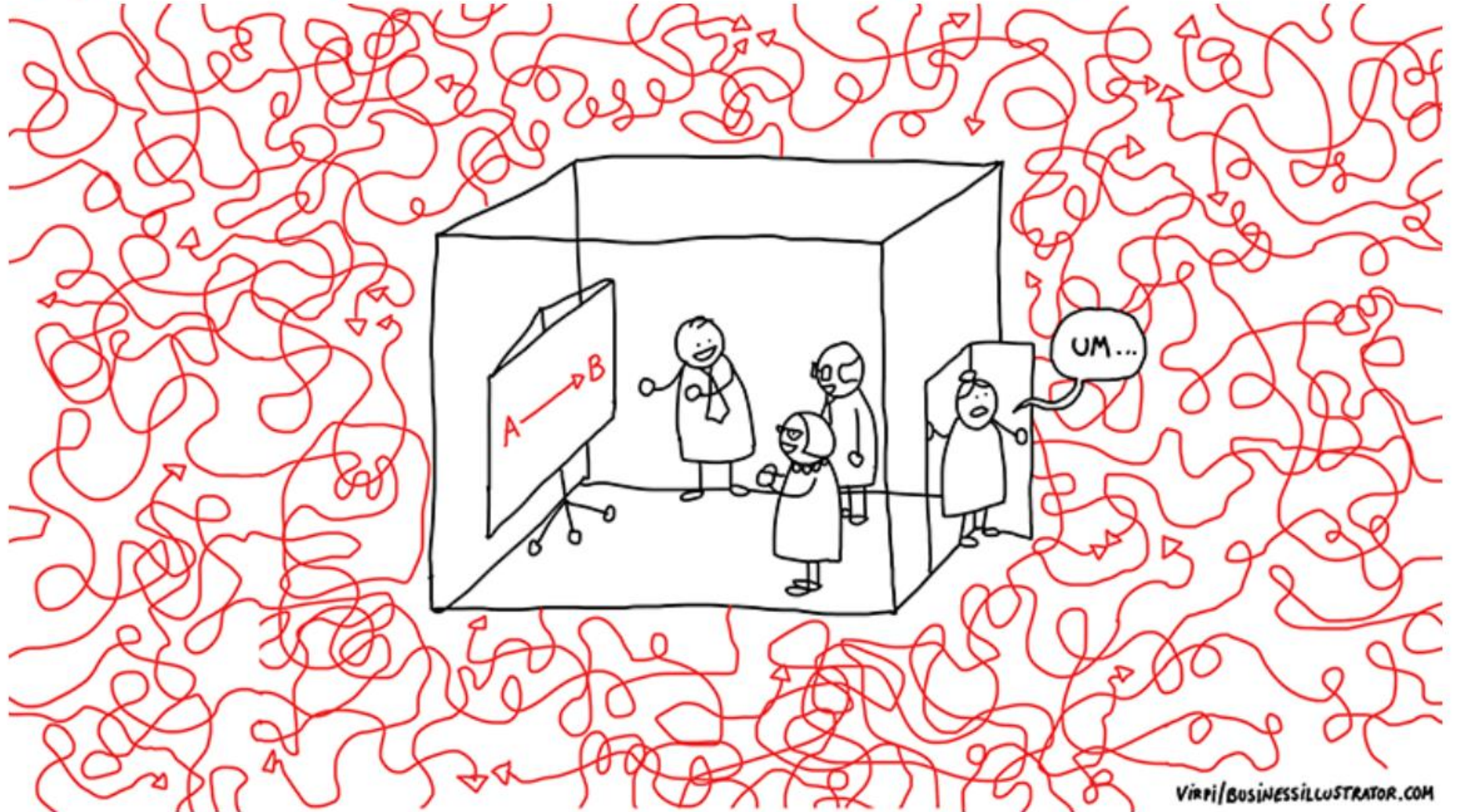
Armoedecoalitie Utrecht,
Soicaal werker
ervaringsdekundigheid

Feia Hemke

Huisarts
Onderzoeker Pharos
f.hemke@pharos.nl

De opgave is complex waardoor lineaire oplossingen niet werken

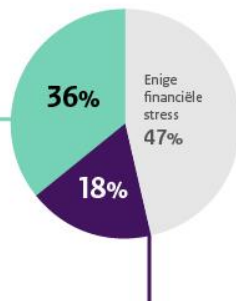

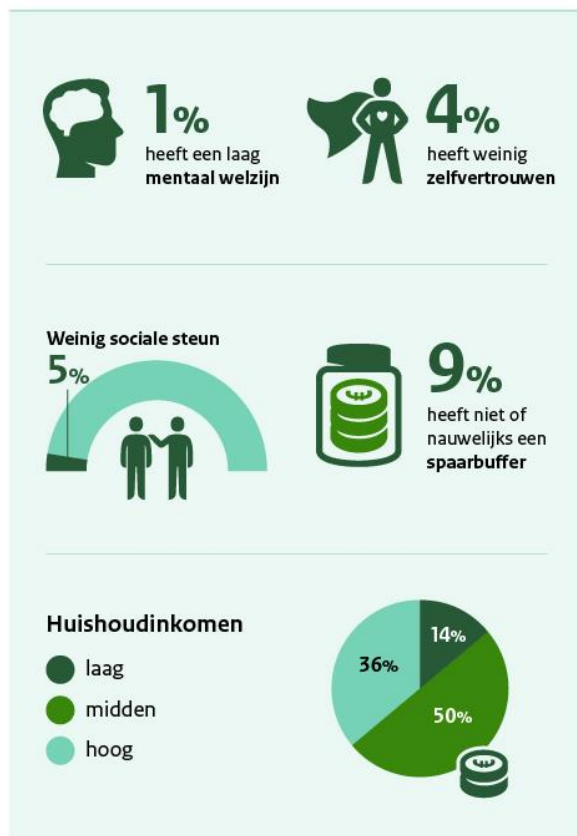
GELDSTRESS

- 46% van de huishoudens heeft het afgelopen jaar te maken gehad met 1 of meer betalingsproblemen
- 730.000 Nederlanders hebben problematische schulden
- Ruim een kwart van de Nederlanders zegt een onverwachte grote uitgave (maandsalaris) niet te kunnen betalen zonder geld te lenen

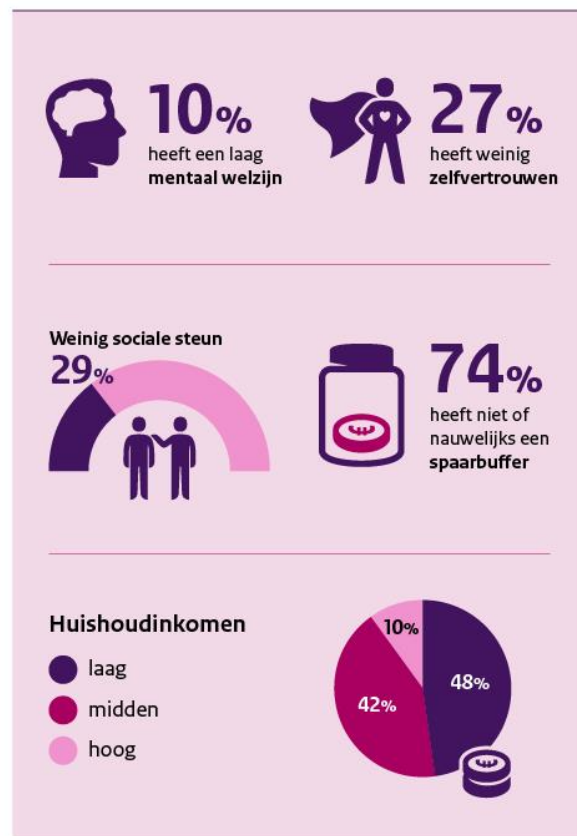
Een vergelijking van mensen *zonder* versus *met* financiële stress

Mensen *zonder* financiële stress

Mensen *met* financiële stress

OORZAKEN VAN CHRONISCHE STRESS

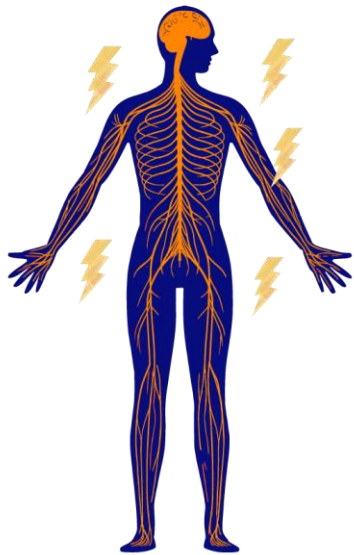
- Armoede en schulden
- Stressvolle gebeurtenissen tijdens het opgroeien
- Migratie en het integratieproces
- Ongezond werk, werkeloosheid of re-integratie
- (chronische) ziekte
- Relationeel geweld
- Ervaren discriminatie
- Stressoren door de leefomgeving
- Maatschappelijke tegenslagen
- Verslaving
- Lage gezondheidsvaardigheden

GLASBERGEN

© Randy Glasbergen
glasbergen.com

**“I need something to relieve my stress.
Can you prescribe some money?”**

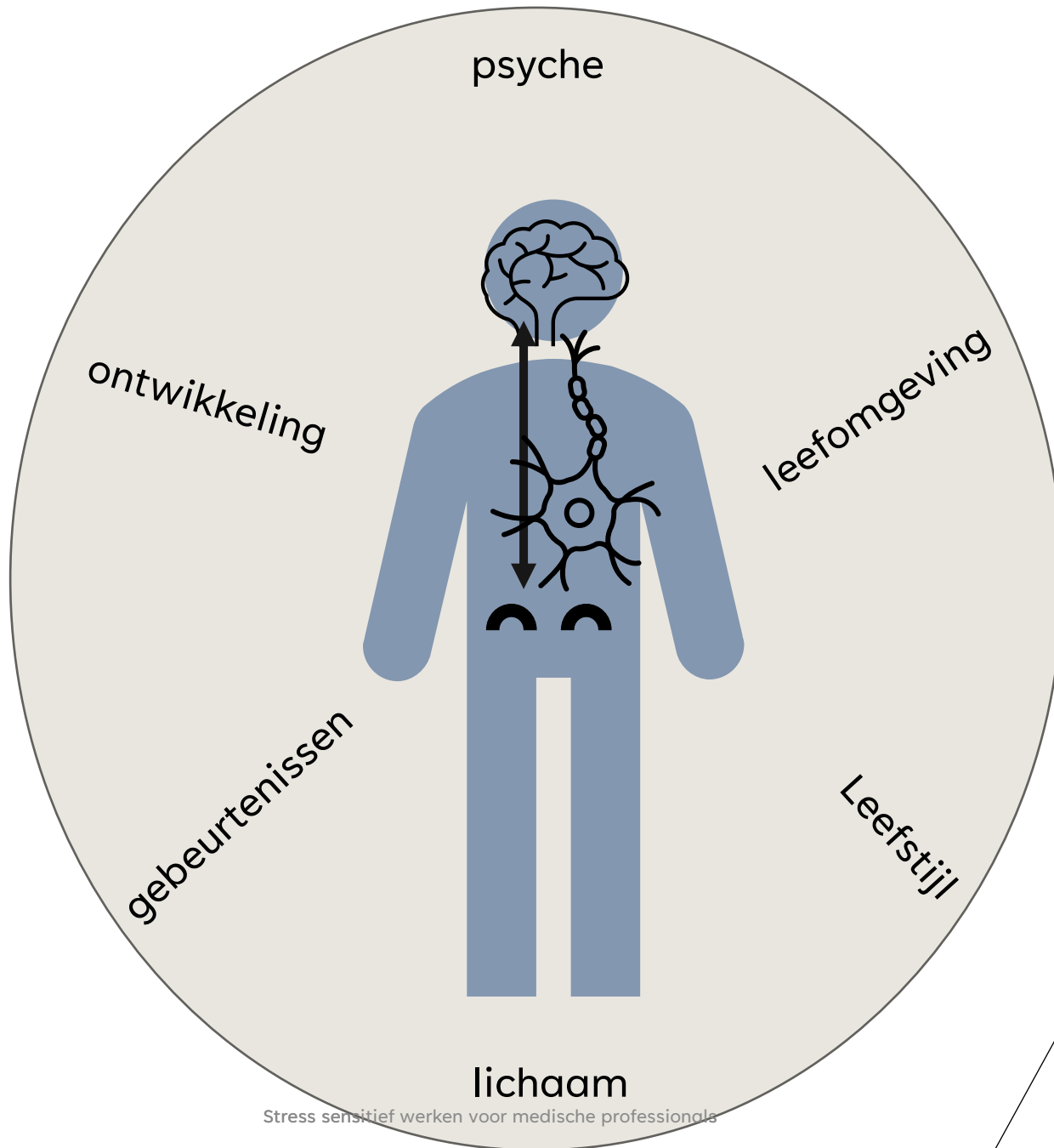
STRESS

Is een psychofysiologische reactie die ontstaat door ongewenste, uitdagende en moeilijke omstandigheden of door stressoren. Stressoren zijn individueel verschillen en kunnen fysiek, sociaal en psychologisch van aard zijn

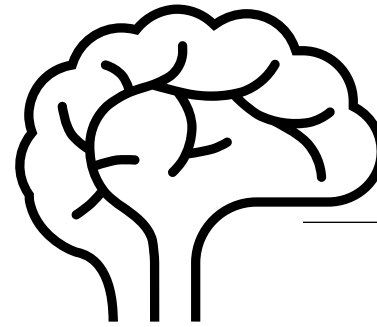
Normaal/
positief

Tolereerbaar

Chronisch/
toxisch

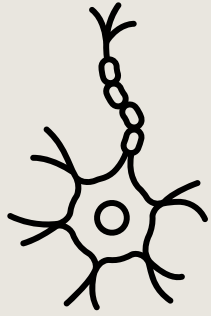

Stress sensitief werken voor medische professionals

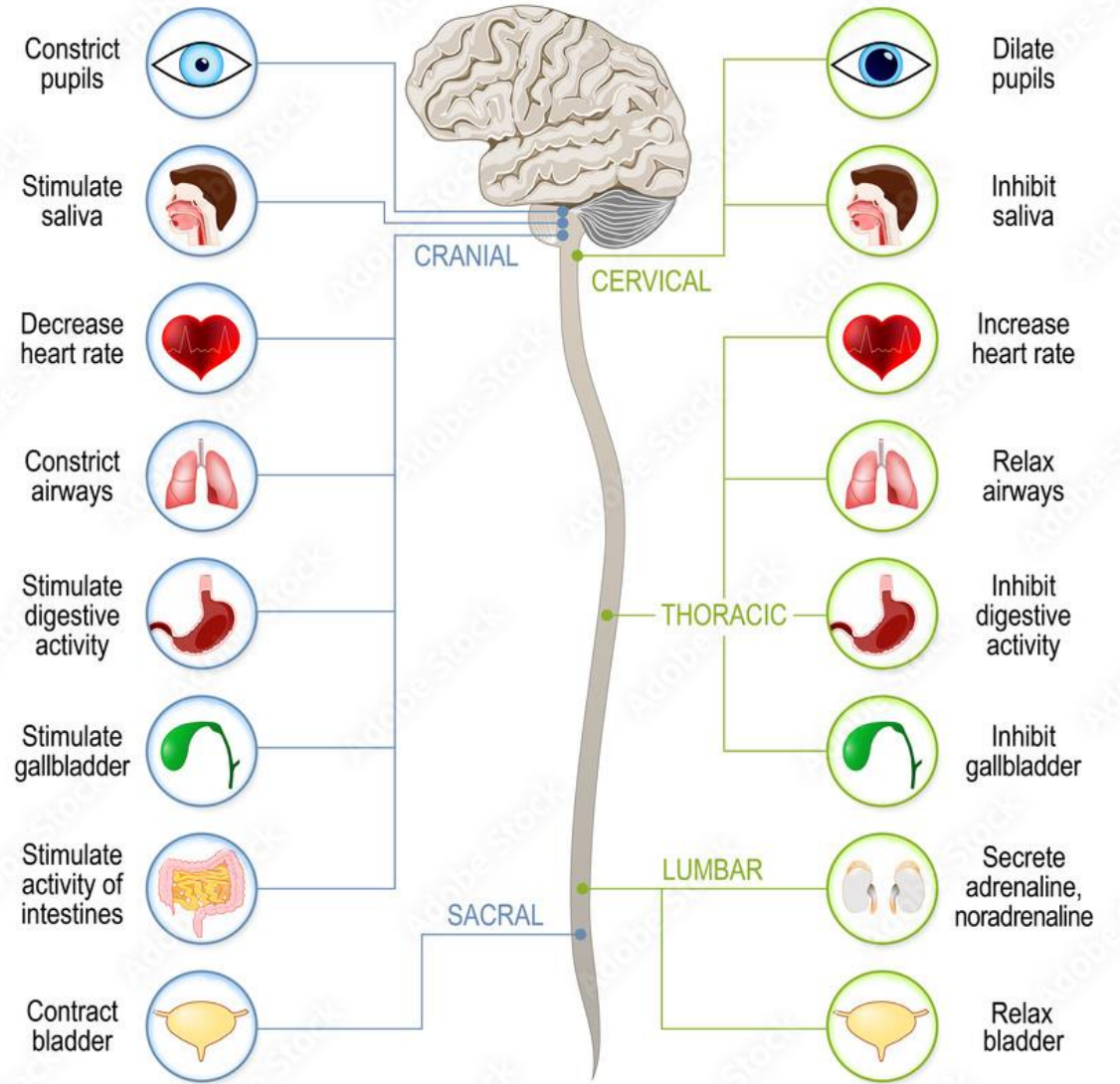

AUTONOME ZENUWSTELSEL

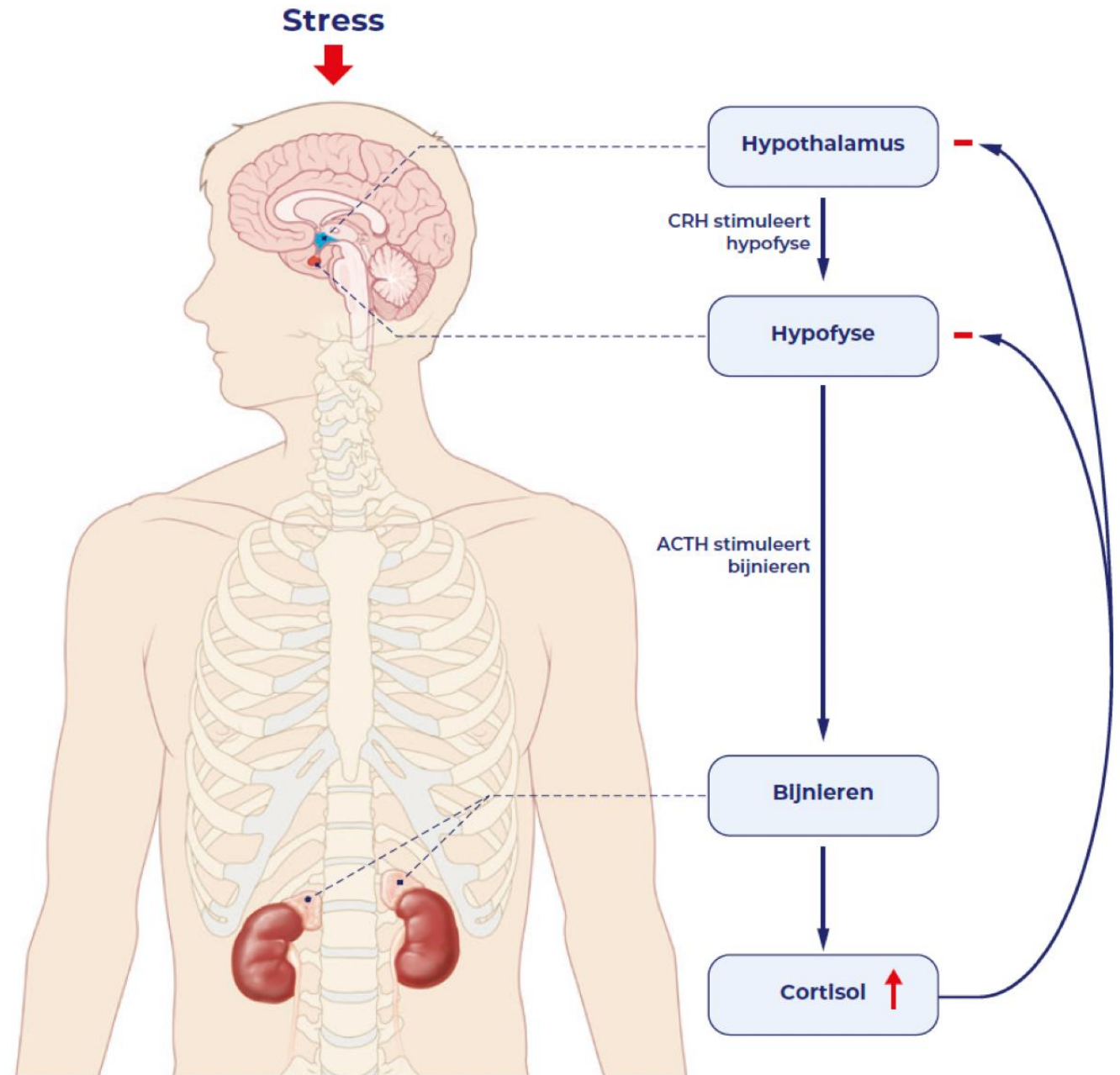
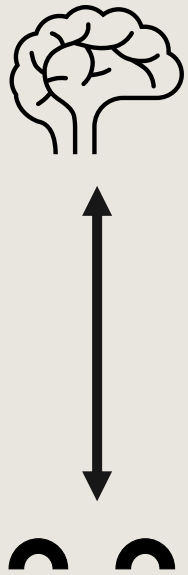

PARASYMPATHETIC nervous system

SYMPATHETIC nervous system

HYPOTHALAMUS - HYPOFYSE- BIJNIERSCHORS AS

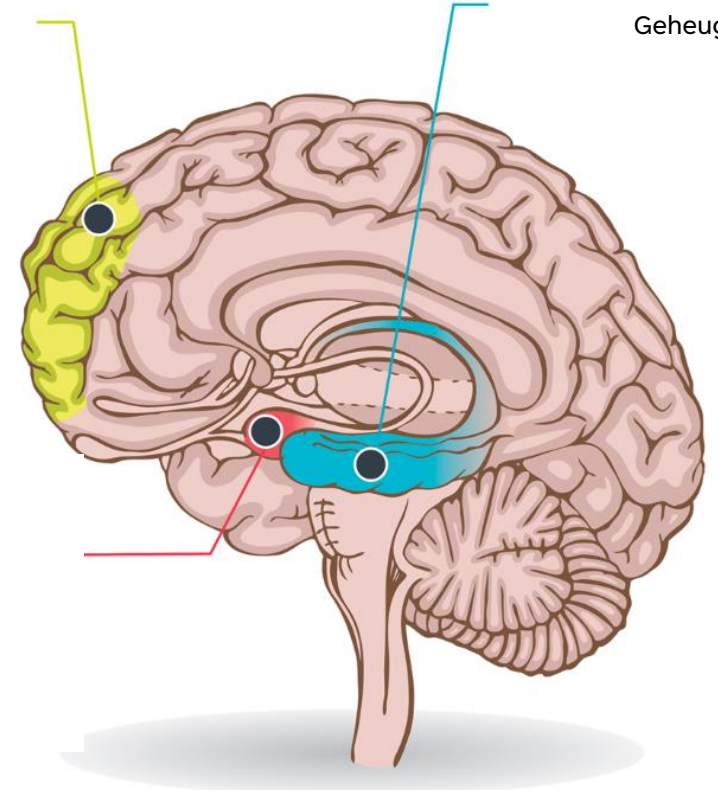

STRESS EN HET BREIN

Pre frontale cortex
Aandacht
Concentratie
Focus

Hippocampus
Leren
Geheugen

Limbische systeem

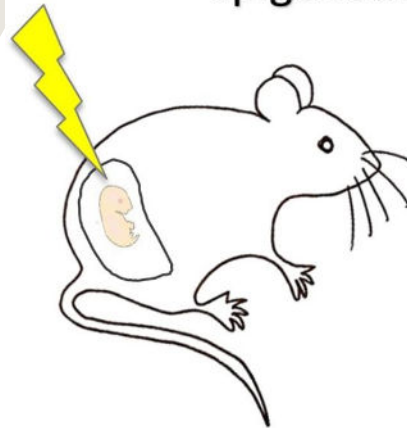
Amygdala
Emotieregulatie
Impulsbeheersing

- Neurotransmitters**
- Dopamine
  - Serotonine
  - Oxytocine

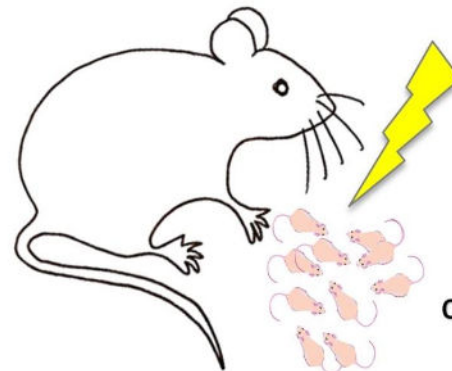
Epigenetica

Epigenetic mechanisms

Prenatal stress

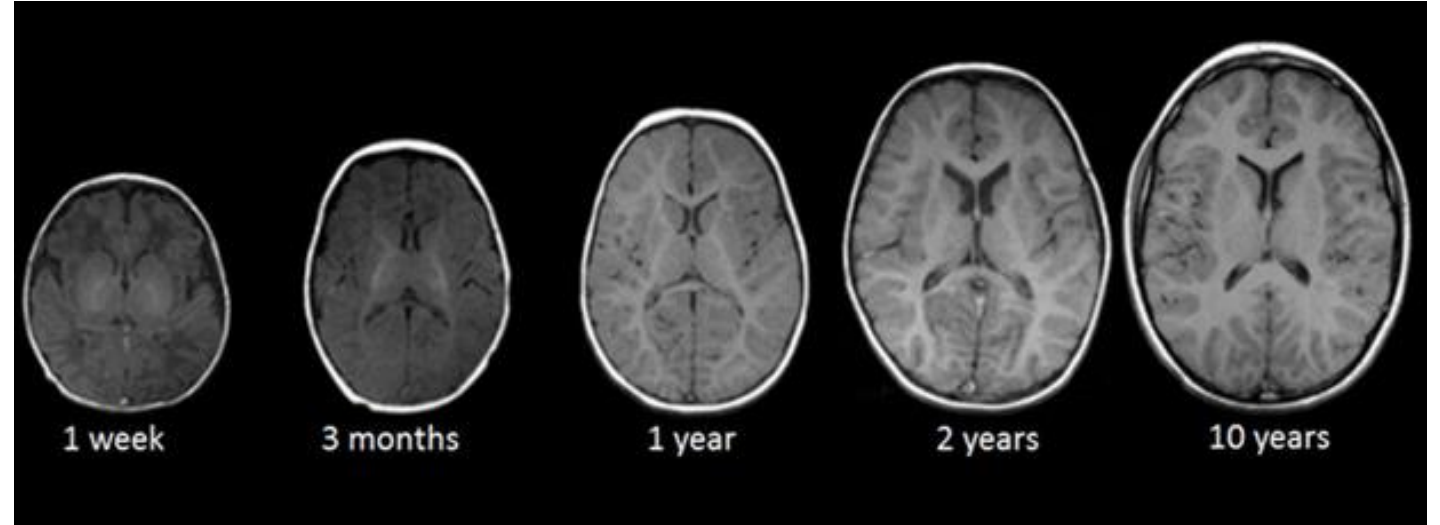

Postnatal stress

Long-term
consequences

HPA Axis disbalance
Behavioral impairments
Neurochemical changes
CNS disorders

Early life stress/ trauma/ Aanleg van het brein

- Intra uteriene stress
- Ontwikkeling stress netwerk
- Dat wat is gebeurd wat niet had moeten gebeuren
- Dat wat niet is gebeurd wat er wel had moeten zijn

HOE LANG DUURT HET GEMIDDELD
VOORDAT IEMAND MET SCHULDEN
HULP KRIJGT?

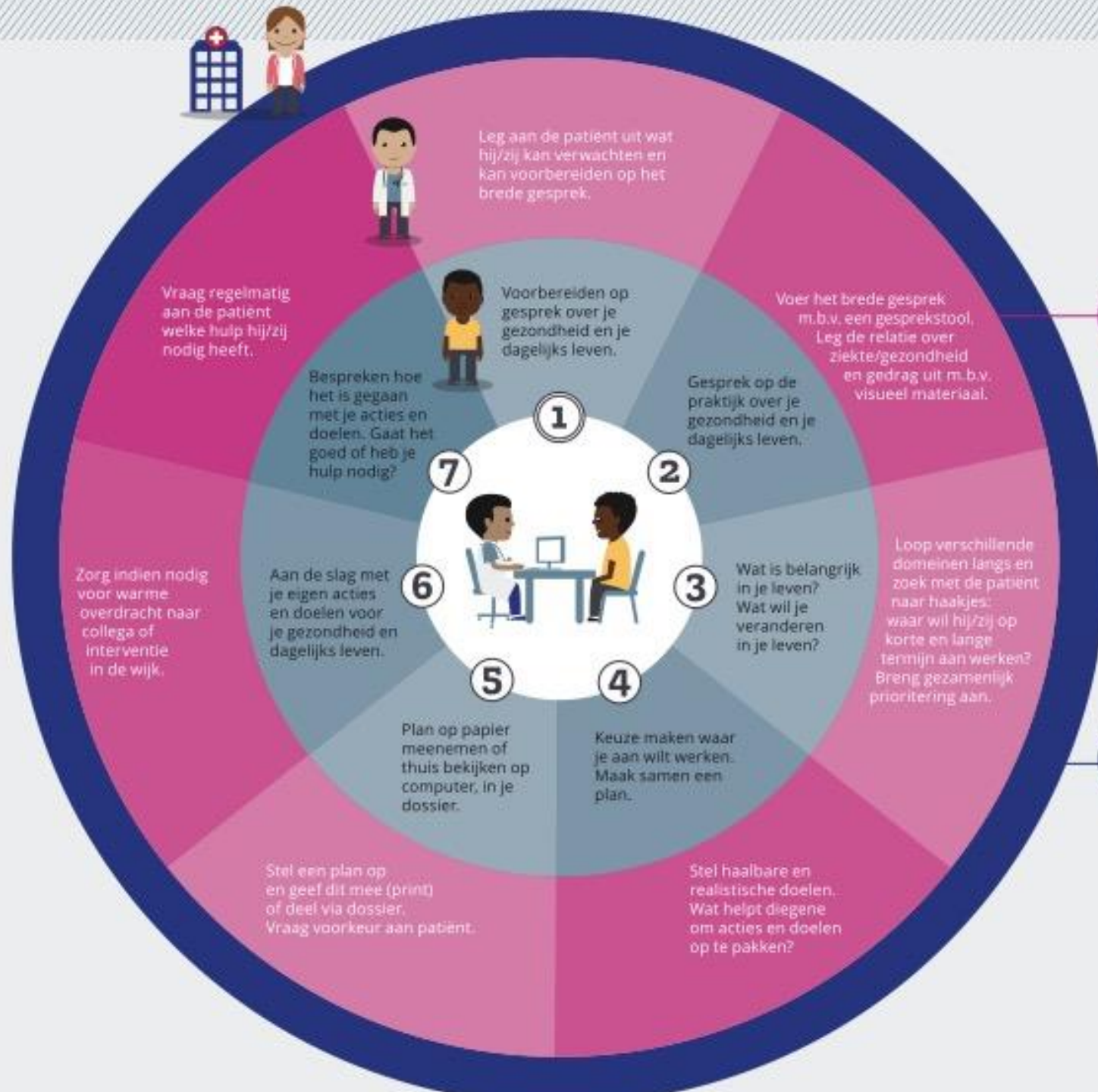
5 JAAR

HOE HOOG IS DAN DE SCHULD?

40.000 EURO

BIJ HOEVEEL SCHULDEISERS?

GEMIDDELD 17 SCHULDEISERS

Persoonsgerichte en integrale zorg voor de patiënt met een chronische aandoening.

In gesprek over gezondheid en dagelijks leven met de patiënt d.m.v. 7 stappen. Lees hier aandachtspunten en tips.

Zie achterkant voor uitleg aan de patiënt wat hij/zij kan verwachten.

Zorgverlener Aandachtspunten en tips

- Communiceer begrijpelijk en empathisch.
- Gebruik visueel materiaal en gesprekstoels ter ondersteuning van je uitleg in het consult.
- Verdiep je in de sociale context van de patiënt (stress, armoede, migratie).
- Sluit aan bij vaardigheden en mogelijkheden patient.
- Gebruik de terugvraagmethode.
- Verwijs (indien nodig) naar collega of ander domein.
- Hou regelmatig contact met patient. Lukt het om doelen te behalen? Wat heeft de patient nodig?
- Maak gebruik van trainingen of elearning. Bijvoorbeeld Effectief communiceren in de zorg of herkennen van laaggeletterdheid en beperkte gezondheidsvaardigheden.

Zorggroep/ organisatie/ praktijk Voorwaarden en aanbevelingen

- Kiezen voor brede gesprek betekent omslag in werkwijze.
- Stel extra tijd beschikbaar voor implementatie.
- Ondersteun in creëren sociale kaart en faciliteer netwerk in de regio, ook met andere domeinen.
- Zorg voor begrijpelijke en toegankelijke digitale infrastructuur voor iedereen.
- Zet in op scholing gehele praktijk om nieuwe werkwijze en visie eigen te maken.
- Bied intervisie aan. Denk aan samenwerking met professionals uit andere domeinen in de wijk.

ERVARINGEN EN BEHOEFTE VAN MENSEN MET CHRONISCHE STRESS

- CHRONISCHE STRESS IS VOOR ALLE DEELNEMERS HERKENBAAR
- EARLY LIFE STRESS BIJ ALLE DEELNEMERS
- VAAK GELD STRESS MAAR NIET ALTIJD
- BEHOEFTE AAN VERTROUWEN, EEN LUISTEREND OOR, REGIE
- ALS ZE ME DE VRAAG HADDEN GESTELD

BOUWSTENEN VAN STRESS SENSITIEF WERKEN

Praktijkvoering				
Signaleren	Bespreekbaar maken	Oorzaken achterhalen	Stress management	Samenwerken medisch/ sociaal
Signaleren van stress	Bespreekbaar maken Bewustwording	Brede gesprek	Effectieve manieren van stress management	Vormen van samenwerken Stress sensitieve toeleiding
Psycho educatie				

PRAATPLATEN BEGRIJP JE STRESS!

WWW.PHAROS.NL/KENNISBANK/PRAATPLATEN-BEGRIJP-JE-STRESS/

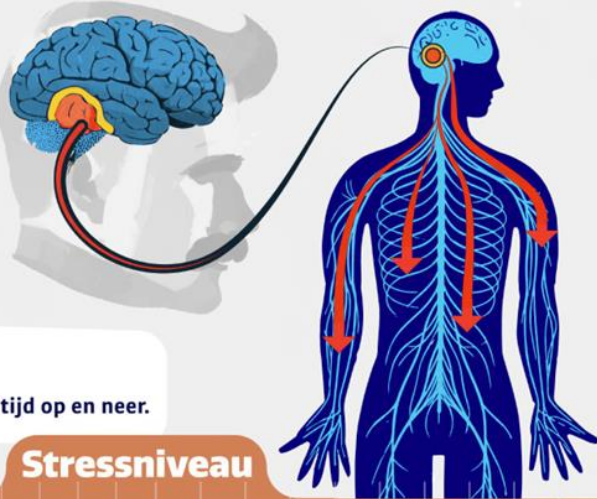

1 De stress-reactie

Alles wat je ziet, ruikt, hoort, proeft en voelt wordt in je hersens automatisch gecheckt of het veilig is.

Je geheugen werkt daar onbewust aan mee. Zonder na te denken herken je zo leuke en gevaarlijke situaties

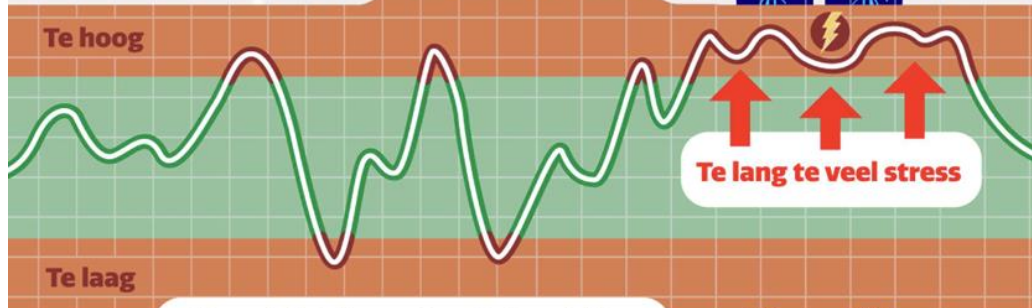
Bij gevaar of spanning, zorgen allerlei stofjes en je zenuwen ervoor dat je lichaam snel kan reageren. Dat noemen we een stress-reactie. ⚡

Stress is normaal.

Je stress-niveau gaat de hele tijd op en neer.

Stressniveau

Alleen als je te lang en te vaak stress hebt, krijg je stress klachten. En daar kun je behoorlijk last van krijgen.

2 Hoe merk je dat je stress hebt?

Je lichaam reageert automatisch.

Wát er gebeurt, is bij iedereen anders.

Huiduitslag

Rood hoofd of zweten

Hartslag snel of onregelmatig

Hoge bloeddruk

Veel of geen zin in eten

Snelle ademhaling of hyperventileren

Hoge bloedsuikers

Overal gevaar zien

Maagklachten of buikpijn

Diarree of verstopping
Vaker plassen

Vaak ziek

Pijn aan hoofd, nek of rug

Slaapproblemen

Geen of veel zin in seks

Niet goed denken, Concentreren, beslissen

Duizelig, oorsuizen

Snel boos, verdrietig of somber

4

Wat zijn dingen die jou stress geven?

Problemen op je werk of geen werk

Verwaarlozing of geweld in jeugd

Ziekte

Geldproblemen

Mishandeling

Pijn die niet overgaat

Geen fijne plek om te wonen

Ziekte van een familielid

Negatieve Gedachtes over jezelf

Problemen op school

Verslaving

Digitale stress

Moeite met lezen en schrijven

Problemen met mensen om je heen

Nare Herinneringen

Zorgen over de wereld Of over je toekomst

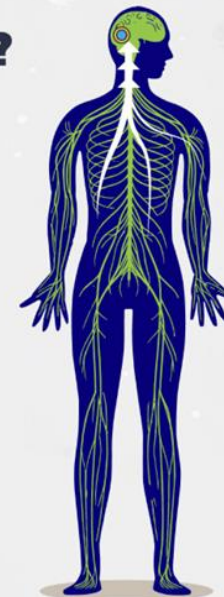
Discriminatie/ Buitensluiten

5

Wat kan je zelf doen om minder stress te hebben?

Je hersenen hebben direct invloed op je lichaam.

En dat is ook andersom. Als je lichaam ontspant, zorgen zenuwen en stoffen ervoor dat je hersens ook ontspannen.

Wat helpt kan voor iedereen anders zijn.

Wat helpt jou om te ontspannen?

Ademhalings-oefeningen

Denken aan positieve dingen

Praten met mensen die je vertrouwt

Bewegen

Iets doen voor een ander

Geloof

Niks doen

Muziek luisteren of maken

Creative dingen doen

Massage, aanraking- en knuffels

Gezond en regelmatig eten

Goed slapen

FILMPJES BEGRIJP JE STRESS

WWW.GGDRU.NL/BEGRIJP-JE-STRESS

Stress sensitief werken voor medische professionals

TRAINING STRESS SENSITIEF WERKEN VOOR MEDISCHE PROFESSIONALS

www.pharos.nl/training/stress-sensitief-werken-voor-medische-professionals

Training gericht op kennis, attitude en vaardigheden en gebruik materialen
Oefenen met trainingsacteur.

2x 3 uur of een hele dag

Training via open inschrijving bij pharos of in-company/ maatwerk op locatie

Train de trainer januari 2025 → we zoeken nog trainers

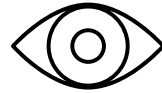
SAMENWERKING MEDISCH-SOCIAAL DOMEIN

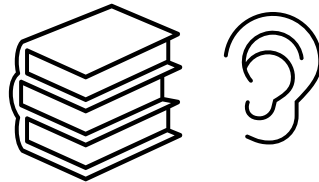

INSPIRATIE

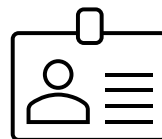
F.HEMKE@PHAROS.NL

<https://ggdru.nl/thema/begrijp-je-stress/>
[Erik Scherder over Chronische Stress](#)
[TedX Nadine Burke Harris on ACE's](#)
[Fight, fight, freeze respons](#)
[Stress en het effect op lichaam en geest](#)

[Leven met ongezonde stress, Pharos](#)
[Stress bij kinderen, NCJ](#)
Bessel van der Kolk, traumasporen
Gabor Mathe, de Mythe van Normaal
[Bruce D. Perry \(ook podcast\)](#)
Inflamed, deep medicine and the
anatomy of injustice
Mijn emotionele DNA

[Je brein de Baas](#)
www.Ggdru/begrijp-je-stress.nl
<https://www.pharos.nl/infosheets/mentale-gezondheid-stress-kwetsbare-groepen/>

PRESENTATION TITLE